

Ime Komenda pride od "komende" - t.j. posestva malteškega viteškega reda, ki je bil tu gospodar od 13. stol do l. 1872. Kraj je bil naseljen že v prazgodovini - staroslovanski grobovi. Nastanek prve cerkve sega v srednji vek. Že l. (okrog) 1150 se imenuje prvi komendski župnik Altvin, l. 1163 pa župnik Ulrih. Romanska c. se je umaknila gotski, ki jo je zgradil l. 1510 plemič Latern de Schalis. L. 1526 je dala c. za vojsko zoper Turke srebrno monštranco, 4 križe, 4 srebrne kelihe, srebrno puščico. To cerkev je v sliki ohranil Valvazor. Pred vhodom je stal mogočni zvonik. Ladja je imela visoko streho, kar da misliti, da ni imela običajen ravni strop, marveč da je bila gotsko obokana. Rezburgerij je bil dosti nižji in ni izključno da je bil še romanski. Cerkev je imela 4 oltarje: sv. Petra, Andreja, M. darovanja, Janeza Krstnika. Pred vhodom v prezburgerij je visel s stropa križ z Marijo in Janezom. Med sedanjim župniščem in in cerkvijo je stala stara kapela M.B. z pozlačenim oltarjem in prižnico na prostem. Ves cerkveni prestor s pokopališčem je bil obdan s taborskim obzidjem, ki je imelo za velikim oltarjem okrogel stolp in vsepovsod strel strelne line. Glavni vhod ^{obzidja} tam kjer se sedaj pride k cerkvi, ^{kraj} še sedaj ljudje imenujejo "na bavtar", kar pomeni Falltor, ~~xxx~~ obzidje so odstranili l. 1877. Gotska c. se je morala umakniti baročni l. 1726, za župnika Petra Jakoba barona testaferrata, ki je dal prezidati vse podružne cerkve svoje fare. Od stare cerkve so ohranili samo, zvonik in morda zah. steno.

KOMENDA - ž.c.sv. Petra.

Cerkev je zidal ljubljanski arhi ekt Gregor Maček. Dograjena je bila l. 1729. # str. oltarje je izgotovil Vrbnik iz Ljubljane. Slike zanje je napravil Benečan Nikolaj Bambini l. 1727, ki so v c. ohranjene, le so močno preslikane. Predstavljajo: mučeništvo sv. Andreja, Florijana, Valentina, sv. Antona in Frančiška ter Smrt sv. Jožefa. 7 po^{le}otalov in umivalnik v zakristiji je izklesal l. 1726 - 1727 Ludvik Bombasi iz Ljubljane. Delo je bilo gotovo pod župnikom Petrom Pavlom Glavarjem. Ta je pritegnil k delu slikarja Jelovška, ki jenapravil skice za vel. oltar in prižnico. Pomagal je tudi pri str. oltarjih in zanje naslikall. 1760 dve okrogli sličici za vrh oltarjev. Kažeta mladostnega Kristusa in Janeza Krstnika. Sedaj se nahajata na koru. Vel. oltar je bil nov 1758, naredil ga je Janez Gabrič, po skici Jelovška. Pod oltarjem leži truplo rimskega mučenca sv. Urbana, katerega je l. 1752 prinesel iz Rima župnik Glavar. Zanj je narisla Jelovšek bakrorez, ki se je še ohranil. V tronu sedi sv. Peter kot papež, ob stebrih stojijo kipi sv. Anastazija, Janeza Zlatousta, Avgušтина in Ambroža. Na vrhu sv. Trojica, ki sprejema sv. Urbana, ob njem pa sedita sv. Janez in Pavel. Po potresu l. 1895 so podrli prezbiterij in napravili novega, ki je daljši od prvega. Podaljšali so tudi cerkev na vsaki strani zvonika v toliko, da je sedaj zvonik v cerkveni notranjščini. Str, oltarje so l. 1903 -6 odstranili in Rovšek je naredil nove. Ohranili pa so Babinove slike,

KOMEN DA - ž.c.sv. Petra.

kipe pa so nadomestili s slabimi tirolskimi deli. Ohranili so tudi prižnico, za katero je Jelovšek naredil skico, izdelal pa jo je ljubljanski podobar Jakob Leher. L. 1911 - 12 je Koželj vso c. poslikal. Orgle so delo Mauracherja iz Linga iz l. 1899. L. 1837 so rokovnjači udari v cerkveno zakladnico in ukradli gotski srebrni kip sedečega sv. Petra, ki ga je podaril cerkvi plemič Jakob Firstenfeld. Cerkev ima še lepo monštranco, ki jo je daroval grof Herberstein, Testaferratov kelih, njegov mašni plašč itd. Cerkveni trg je urejen po načrtu Plečnika.

Slika- Pogled na cerkev v Komendi.

J. Veider, Pod Grintavci, I., št. 26., 13. 12. 1940.

" Komenda", str. 3.

O cerkvi govorijo razne listine ohranjene v župnijskem arhivu v Komendi:

1. Vezana knjiga N° 22 Ueber den Kirchenbau der farrkirche 1726 - 1744
2. Zapiski izdatkov. (Glej pod Komenda, žup. arhiv. str. 1.2) 3.4.5.
3. Vizitacijski zapissek (glej, pod Komenda žup. arhiv. str. 5, 6, 7, 8, 9)
4. Matricula ecclesae parochialis S. Petri in Comenda 1774. (glej pod Komenda - žup. arhiv. str. 9.)
5. Slovenec 1882 (glej pod Komenda - žup. arhiv str. 11.)
6. Portehachn " " " "
7. Meisß - 2 fotografiji " " " "

Prri podiranju cerkve so našli t emelni ka^{men} z napisom - Malteški križ
P.I. Peter B.T. 1726.

Stele, XXXVII, 18.11.1926, str.53 -57'
str.62' - 70'

Talovški obridje vlog c. posrli l. 1877 (Komenda - Prollogar, Kromča)

Stele XXXVII, 18.11.1926, str. 61.

Po vrsti stoje od zap. proti vzh. stolp, ki je sedaj obzidan, nekda j je st.
stal pred fasado, ladja in prezbiterij. Forstori ob stolpu (prizidek) ka-
žejo že dohode na kor. Poslopje je napram cerkvi zaprto s kovanimi vrati.
Kor sloni na lokih, na 2 kamenitih stebrih. Ladja je pravokotna in ima na
vsaki strani dve plitvi s polkrožnim lokom odprti vdolbini za str. oltarja.
Prezbiterij zaključen s 3 stranicami mnogokotnika je malo ožji kot ladja.
Stene so nad prizidkom poživiljene z rumenimi pilastri, ogredje opasuje
vrh sten krog in krog. Ladja je obokana z banjo s sosvodnicami in prezbit
ima križast svod. kna v kapelah pod sosovodnicami štirioglate, v prezbit
dve okrogli. Cela cerkev je poslikana, stena zelenkasto, pilastri marmori-
rani, sosovodnice in loki dekorativno, svodi figuralno. V ladji sim bohi čna
slika, spodaj na skali v razburkamen morju cerkev sv. Petra, nad njo na
obl kih 3 angelji, eden ima tiaro, drugi Petrov križ, tretji trikraten križ
V tretji vrsti na levi sv. Jožef, Janez Krst. in angelj, na desno sv. Peter

in angelj z mečem. Goraj na bolakih sedeča Madona, kronana in sv. Trojica. Podpis spodaj - slikal M. Koželj. V ornamentu sosvodnic simboli 4 evangelistov med okni sv. Klement in sv. Boštjan, Na slavoloku napis : Ti si Peter (skalo) in na to skalo bom sezidal svojo cerkev (Mat. XVI.18.)

V prezbit. 4 kape - spremenjenje na gori, Pasi moje ovce, Peter se potaplja v valovih, Jezus izroča Petru ključe. V oknih angelj pelje Petra iz ječe, Peter ozdravlja hromca, Peter polaga roke na skupino ljudi, Peter kleči ob postelji umirajoče žene. V linetah ob oltarju Vagnje božje in pelikan. Podpis na sliki iz Peter iz ječe Matija Koželj slikal..... Drugi podpis na sliki Pasi moje ovce Matija Koželj slikal..... 19... Tlak šamoten, pisan, klopi nove. Orgeljska mramor in balustrada kora nova. Na kora napis: Po potresu 1895 popravljena 1896. Cerkev sezidana in posvečena 1729. Cerkev prenovljena in poslikana 1912.

Križev pot po Fuhrichu. 14. postaja ima podpis M. Koželj 1889.

Kamenita obhajilna miza, nova z napisi in simboli evahristične vsebine.

V prezbit. na levo od vel.oltarja v steni kamniti okvir, vdolbina za sv. olje, kamenit z železnimi vratci, nov.

V stenah v prezbit 4 odprtine za oratorije z bogato rezlajnimi, moderno baročnimi mrežami.

Na levi strani slavoloka misonski križ.

Vel. oltar. lesen, izredno bogat. Kamnita menza je spredaj odprta in

zaprta s kovano železno mrežo. Notri je lesena skrinjica, spredaj zaprta s steklom v rezljanem okvirju (moderno polihromiran). Zgoraj na kartuši napis: Hic jacet corpus S. Urbani martyris. Ublečen je v bogata oblačila, leži tako, da se telo spredaj nekoliko dviga in sloni na komolcu desne roke na blazini. V levi ima palmovo vejico, noge so prekrižane - za oltar vodi dvoje portalov z volutnim vrhom na katerem stoji na levi sv. Ambrož., na desni sv. Avguštin. Oltar obstoji iz izredno bogate arhit. stebrov in pilastrov, dva stalvita. V sredi zadaj pomaknjen tron s sedečo figuro sv. Petra - papež. Na konzolah ob straneh spredja velik kip sv. Anastazija in sv. Janeza zlatousti. Na volutah pod atiko sedita dva svetnika - vojščaka sv. Primož in sv. Felicijan(?). V atiki na oblakih svetnik vojščak, nad njim sv. Trojica. Na volutah zgoraj dva angelja. Oltar žal neprimerno, moderno poslikan. Atika ima izredne slikovite vrednote in je čisto reljefno komponirana. 4 figure spodaj in sv. Peter so izredno kiparsko delo, močne v gibih, izredno razkodrane brade, izrazito poudarjene poteze v obrazih.

Nad vhodom v zakristijo dve novejši dokolenski sliki Srce Jezusovo in Marije.

Prižnica brčkone delo iste delavnice kot vel. oltar. Zelo bogato obdelana. Na strehi figura s kelihom in križem, na robu spredaj tiara ob straneh sedeče figure 4 božjih čednosti, ob vhodu križ s križanim, na balustradi reljefi 1. jokajoči Peter, sedeč zraven na skali pojoči petelin, 2. Jezus

izroča Petru ključ, 3. Angelj izganja Petra iz ječe. Na volutah balustrade sede 4 evangelisti s svojimi simboli. Istotako novo, neprimerno polihromirano. 4 str. oltarji novi, modernega žanra. Na desni strani prvi od slavoloka. Rezijan okvir, preprosta menza z angeljskimi glavicami na oglih. Kip sv. Jakoba romarja in sv. Juda, razmeroma dobra. Slika pl.o. mučeništvo sv. Andreja, 3 rablji ga vežejo na križ. Zgoraj dva angeljčka, eden ima palmo. Spodaj na desni podpis: Stroyrenov.:1860 Slika vsa razluščena in deloma precej preslikana.

Oltar ob koru. Na menzi umetn. nepomembna novejša slika sv. Alojzija kipa sv. zdravnikov Kozme in Damijana(?) Slika sv. Florijana in sv. Valentin iz sr.19. stol.

Pod korom na desni strani kamnit grb z maltežkim križem, na čigar križišču je krog z volom na spodnjem belem odseku, na plavem zgoraj pa tri zlate zvezde. Zgoraj 7 rogeljna krona, okrog baročno listovje.

Pod zvonikom na desni isti grb, na desni pa bel križ na rdečem polju pod sedemrogoeljno krono z listnim okvirom. Enak grb pod korom na levi.

V levem prizidku ob zvoniku v kotu krstni kamen z baročnim kamenitim spodnjim delom in baročnim lesenim zgornjim delom s stebri, malteškim grbom, skupino križanja Jezusovega. Preprosto delo bržkone l. pol. 19. stl. Zraven lesena menza, nad njo vdolbina z modernim kipom (les) kraljice sv. Rožnega venca, ob straneh baročna(?) kipa sv. Katarine Sienske in sv. Do-

minika(lahko sta tudi novejša)

1 str. oltar na ženski strani s kipi sv. Cirila in Metoda. Na menzi diletant
rska kopija M. dela sedež. Slike sv. Antona in sv. Frančiška As, iste roke
kot ona na juž. str. oltarju.

2 str. oltar, s kipi Joahima in Ane, stoječa Marija z detetom, kot kraljica
(les) ima napis: Konrad Skasa Atelier und K^{ind}liche Arbeiter S.Ulrich
Groden, Tirol.

Na atiki vel. oltarja na vsaki strani po en relikviarij z baročnim
listovjem in grbom z volom in 3 zvezdami . Ob tabernaklju 4 relikviariji v
podobi baročnih monštranc iz getrieben posrebrene kovine, zelo bogatih ob-
lik. Tabernakelj lesen s kovinskimi vratci in novim bronastim križem,
Ob straneh 2 baročna keruba, 2 angelja s svečniki in 2 na strehi.

Na ženski strani visi nad spovednico ob slavoloku slika smrti sv. Jožefa
Kompozicija podobna kot pri Metzingerju, vendar več prostornosti. Podpis
na levi spodaj Str^y renovavit 1860. Popolnoma preslikana.

Vsa okna imajo moderno motno, deloma ornamentalno slikano steklo.

1 lesteneč iz bruesnih stekel, drugi novejši podoben onemu v Tunjicah.

Stele, XL, 17.11.1926, 50 - 58.

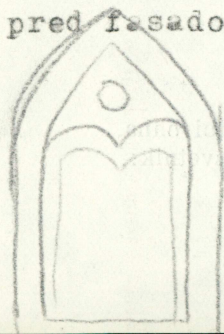
Na juž. zakritiji z lesena pozlascena kipa. -arčno obsevana iz 2 pol. 10. stol, z mogoče za prej iz 1. pol. 19. stol. Razmeram podobna. 10 posrebrenih svečnikov getrieben pločevina iz sr. 18. stol., prav če dni 2 svetilki za procesijo na drogovich iz 1. pol. 19. stol.

Dev. zakristija oratorij. Arižani les z močno zvitim telesom v bol i umirajoče nagnjeno glavo, moderno prebarvan. V njem Marija in Janez. M. sklepa roke, Janez jih drži narazen. Flott rezljano, dobra skulptura iz konca 17. stol. Moderna polihromacija naslonjena na stzro.

Na koru: Slika pl.o. oval, Slavator mundi, do pasu, baročno drapiran z desno blagoslavlja, v levi drži zemeljsko obljjo. Mlad brezbrad, kodnat obra obraz 18. stol., precej preslikana, platno slabo, okvir novejši. Mogoče Jelovšek.

Druga slika oval sv. Janez Evang. do pasu. Baročno razgiban, v levi knjiga, v desni pero, v ozadju drevje. Dobro je delan obraz, Jelovšek (?)

Na južni strani zvonika močno ometan šilasta lina. Zvonik je stal nekda pred fasado

Zvonik sezidan iz gropeza (labara). Ob zvonikih dvojne pol krož ne line, deljen osmerostrani kamenitmi stebri, 2 še stari, enega je potres uničil in je nov, proti severu ga mogoče splon odprtine.

ni bilo. Stebri 8 strani in 4 oglati baza in kampferkapitel.

Zvonovi 4 bronasti, vel figure: sv. Peter, Kristus na križu in Marija in sv. Janez.

Napis: VsIt o peteri VLiti V sveteM LetV V Čast BogV In presVeti DeVICI In prVakV apostoLoV petrV. Pemkaj v božji dom vse vas klical bom. Strojne tovarne in livarne št. 1381. 1925.

Srednji: Madona, sv. Jožef. Strojne tov. om liv. Ljubljana št. 1382, 1925.

Vojske je ~~xxxix~~ ^{sv.} Patru štiri zvonove pobrala in močna ljubezen župljanov, pe je novih mu dala.

Tretji: sv. Valentin sv. Florija. Strojne tov. in liv. Ljubljana, št. 1383 1925.

Četrth: sv. Andrej, sv. Frančišek. Strojne tov. in liv. Ljubljana, št. 1384 1925.

Četi: verne duše in sv. Anton Puščavnik. Verne duše po risbi Gajške Porent signatura G.P. Strojne tovarne in liv. Lj. št. 1385, 1925.

Zakristija: (južna) Baročna omara z nastavkom zakelike itd. Na vrhu križ Naraven hrastov les s črnimi vložki iz baročne pasne ornamentike (prva pol 18. stol. Baročno belo kovanje z listnimi motivi iz 1. pol. 18. stol. Isteg dela je klečalnik. Iz sr. 18. stol je tudi stoječa ura line je okrašeno z getrieben rokoko ornamntiko iz sr. 18. stol.

1 plašč na beli svili, močno barvaste aplikacije. Na straneh trta z listi in cvetovirastoča iz roga obilja. Srednji del iz cvetov in listov, ki so

KOMENDA - ž.c.sv. Petra.

simetrično razporejeni in vmes zlata in srebrna mrežasta ornamentika, vmes v spodnjem delu vpleten grb Testaferatov v okviru s trirogelno krono in kardinalskim klobukom na vrhu. Spredej enako, Zraven manipel.

2 korporala in prt za kelih, ki je posebej lep. Vse je prenešeno na novo sv. svilo.

Drug plašč na zeleno podlago prenešene zlote reliefne listne ornamentike iz 1. pol. 18. stol. Nekdaj je bila na rdečem plašču v Mostah. V ornamentiki je vpletena močno listnato prestilizirana trirogeljska krona, ker je več strani po restavraciji odpadlo, je verjetno da je bil tudi Testaferatov grb in njegov dar.

Slika sv. Valentina in sv. Florijana. *odpis obnovljen, na sredi spodaj
Fecit Venetris ^{Nicolas} Nicolavs Bambini Anno Dni 1727, Stroy renovavit 1860 Renov-
1904 +. *rilc.

Slika sv. Frančiška in sv. Antona. *odpis obnovljen na sredi spodja :
Fecit Venetris Nicolavs Bambini Anno Dni 1727.

*lika sv. Jožefa je signirana na hrbtu.

V pokopališkem zidu je vzdian kamen peščenec. *ekdaj vzdian v kapelici na pokopališču, 88x185 cm.

Poglobljena uokvirjena srednja ploskev. * spodnjem delu grb s simetrično
rastlino z velikimi stiliziranimi listi, podobna na enemu nagrobniku

v Mekinjah. Napis lat. majuskula.

Anno D.MCCCCCXXXVI.jar den----ist ges[?](torb)^{uničeno} endie ede(l) tvgent(ha)ft
 frav.....t(i[?])er na.Mathiash Spiessen zv Wolfspach elicher gemael
 des HansApheltre²⁵ von.....Lic L..tag got gnedig.....sel
 Zraven stoji štirioglat kamen iz sivega apnenca. 115 cm vis. dve obdelani
 strani, tretja približno, četrta neregularna. Vzidan je bil v oglu kapla-
 nije.Sprednja stran 55 cm šir., druga v sredi 62 cm šir. Na prednji strani
 ploski relief 3 glave navzdol in na desno obrnjenega delfina. Druga stran
 popolnoma izlizana od vode, vendar še jasni sledovi napisa v majuskuli (Lt
 M Zunajščina cerkeve ima ob zakristiji na sev. in jugu po en
 C pravokoten prizidek zakristije.Kamnit zokel v starem in nov
 C O novem delu razen prizidka ob zvoniku, stena je okrašena z
 lizenami , ki so bele. V južni steni dve večlistni okni iz krošnih delov
 Baročni ozek pas s kapelicami in pultno streho. V ladjo svetijo 4oglati
 okna.

Stranski portal od juga je star kamnit s slemenskimi krili ob straneh
 v sredi pa na konzoli grb -estafferatov s trirogeljsko krono, vodoravno
 deljeno polje, z volom spodaj in 3 šestranimi zvezdami v zgornjem delu.
 Nad portalom je naslikana sončna ura.

Več nagrobnih plošč je vzidanih v južni steni. Ena črna z giebelinom s

Močno reljefen kelih. Napis: Zhastitlivo vstajenje od groba sodni dan
Prejeti tam shivljenje Gospod! is. Tvojih ran: Plazhila miliga tako Si upa
mashnik tvoj svesto

Visokovredni gospod Mihael Augustin duhoven Glavarske dobroshnize III. in os
okkerbnik tukajshine revnih bolnishnize rojen 4. vel. travna 1760 v maril
24. Svezh. 1848

T.S. (monogram kamnoseka)

Majhna črna kamnita plošča, zgoraj zaokrožena. Vreza kelih na knjigi. Na-
pis: Jos. Janeschitsch Benef: Glavar: II.

XXII An: Beneficio praef: hic in pace ~~quiescit~~ ^{quiescit} in sua pia aetate 69 obiit
7mo Decemb. 1819.

Kamen 4. glav. benef. Lorenca Lepar + 3.12.1863 (roj. v Našovicah 1789)
Plošča iz temnosivega apnenca. Nad njo malteški križ, stoji na pravokotnem
podstavku. Napis: lat. majuskula. Theresia de Schluderbach nata Kautschitsch
in pace vixit et hic in pace quiescit ~~ixxxxxxxxxxxxxx~~ obiit 15ta
Junij 1804. In pace in id ipsum dormit et requiescit deneta meter ejus
dñs Clara K : a die obitus sui 28ta : Jan 1809 & Pat : ejus D: D: Joan. K:
et Die 7ma : dec: 1820.

Spomenik Martina Grossa, župnika + 1841 7.4. in Matevža Štuparja iz
Brega + 1863 10.11.

Zvonik im. moderen pristrešen zokel, ki bržkone oklepa prvotnega. Sti-

KOMENDA - ž.c.sv. Petra.

oglati, kamniti portal nov., nad njim majhne, star grb Testaferate s trirogeljsko krono. "vonik opasujejo 3 kamniti zidci iz peščenca izpodrezani z žlebom.

V severni steni je star, stranski portal, kakor oniv južni s Testaferatovim grbom v reljefu.

Streha cerkve je iz opeke. Zvonika baročna iz pločevine, lepa. Zvonec line z volutami z vazami obdane in čebulj na vrhu.

Stele, XLII, l.XII.1926, str.6 - 15.

Slika kraja in ž.c.

Il.Slov.1931.L.VII, št.23, str.184.

Glej Šmartno v Tuhinju - arhiv, list.7, 15

Stele, XXVIII, 21.10.1924, str.35-48.

Stebra, ki sta spirala svod v karnerju, imata okrogle baze in okroglo polštrasto naklado.

xcStele, XLVI, 1927, str.80.

Vel.oltar in prižnica 1912 - poslikano. o potresu prezbiterij podaljšan in razširjen. reja je bil ob slavoletku še na vsaki strani porstora še za en str. oltar (fotogr. Jagodic iz Kranja, ki jo hrani A. Mejač v Komendi) Baročni oltarji iz 18.stol. in še 4 drugi. 1726x cerkev zidana in vsi oltarji iz tega časa - ok.1850 je en župnik one 4 odpravil in nove oltarje napravil. Po potresu tudi te ven in nove lectarkse Pengova.

Do konca zvonika, tudi po 1895 dozidano. Grbe vzdati (4). Dva sta Testaferata, 2 malteškega reda. Enkrat / oprej na začetku obojne proge pod vel.oltarjem in

enkrat zunaj na slavoloku. Sedaj dva pod zvonom.

Pod korom 1726 cerkev zidana, 1912 renovirana in poslikana.

Plošča o zidavi cerkve poprej v prezbiteriju na strani, sedaj za oltarjem vzdana.

1536 letnica nagrobni kamen v zidu pokopališča. oprej kot stopnica pri oltarju v kapeli vzdana.

Kapelica poprej med cerkvijo in farovžem ca 1880. Stebra, ki sta nosila svod sta še ohranjena. Kajnar ka elico - gotsko obokan.

Steber na vrtu 1510, 1686 sodaj.

V Beneficiaturi - stara knjižnica P.P. Clavarja - sv. Urban in sv. Peter.

Pri A. Mejaču nekaj listin. Vratca rezani ornamenti v pleh iz stare cerkvene niše za sv. olje.

3 figurice iz kavelice nad karnjem M. božja Schutzmanetlmadona, sv. Janez in še en svetnik.

2 lista starega rokopisa z navadnimi inicialami A. Mejač v Komendi.

Stele, CVIII, 18.3.1913, str. 40-41.

Ko so prezidavali c. v Komendi so našli med kamenjem več razbitih sklepnikov, na enem je bil naslikan malteški križ. Ko so isto leto v Vodica podirali c so našli prav tak sklepnik s maltežkim križem.

Ko so grunte ko ali so našli emajlirane uhane, ki jih hrani sedaj Mejač v Komendi.

Več različnih svetinj itd.

Od ljudi dobil ve rimskih novcev:

Stele, CVIII, 18.3.1913, str. 43.

Koželj je poslikal ^{prezbitrij} s freskami, ki predstavljajo življenje sv. Petra prezbitrij

Zg. Danica, 1.1886, str. 341.

Nov vel.zvon čez 20 centov težak je vlil Samassa v Lj.

Zg.Danica, 1.1867, str.268.

Koželj iz Kamnika je ~~narenil~~ ^{za cerkev} naslikal /sliki srca M.in J.

Zg.Danica, 1.1872, str. 316.

Potres je c. močno poškodoval. Načrte za popravljajna dela je izvršil arh. Jeblinger. Delo pa je izvršila firma Borčovic & Dvorak iz Prage.

Zg.Danica, 1.1896, str. 336.

L.186972 ~~jexhiixxxtxxxxjxxxxxxxtx~~ so bili narejeni novi svečniki za vel. oltar in dva str.

L.1874 nova kamnita obhajilna miza

L.1877 so podrli ostanke tabora, ki je bil okrog c.

L.1879 nova M.podoba za str. oltar.

L.1 882 petero novih zvonov. Novo ostrešje zvoniku.

L.1885 nova mrtvašnica

L.1886 je bila c. znotraj in znnaj osnažena in prezbiterij poslikan.

L.1887 postavljena kapela sv. Petra ob cerkvi

L.1889 nov križev pot, nove zastave, dva lestenca pred vel.oltar in nov božji grob. Prenovljen je bil vel.oltar.

Zg.Danica, 1.1897, str. 108.

Cerkev setonenja l.1526. v zapisku cerkvenih dragocenosti.

A.Koblar:Kranjske cerkvene dragocenosti l,1526, IMK V.,str.117.

Monštranca 81.5 cm, srebro črke IZ

Noga razpotegnjen 4 list z manjšimi vmesnimi listki, okrašen je z baroč= no listno ornametiko 1. pol.18. stol., po 2 zelena, plava in rdeča kam= na. Sprednje in zadnje polje in po enega keruba. Na stranskih šop cvet= lic in vejic. Nad tem baročna pasna ornametika s stilizirano školjko. Nodus v obliki vaze s tremi reliefnimi angeljčki, eden drži odprto knji= go, drugi tribulum, tretji kadilnico. Pod ostenzorijem je ostro izrez= ljana (po robovih črta listov. Ostenzorij sam čigar lunula je okra= šena s angeljskimi glavici je obdan na ozadju žarkov z vencem srebrne pasne ornametike v katero se vmešava rastlinska, posejan s kamni. Na tem ozadju pritrjenih več pozlačenih reliefov. Spodaj Vnebovzetje ma= rije, ob straneh po en angelj. Ob ostenzoriju 2 angelja s kadilnicami, nad njima dva plavajoča angelja z razprostrtimi rokami. Na vrhu sv. Duh in Bog oče na oblakih. Vrh: križ, kamni iz žarki.

Po tradiciji je iz kapucinskega samostana. Ali je tam vnebovzetje pa= trona(?)

Kelih : V nogi spodaj napis v lat. maj. Petrus Jacobus L.B. de Testaffer= rata Praelectus et Commendator D.D. Anno 1752 * Ill^{mus} et Rev^{mus} D^s.D^s.Fr.

v sredi graviran Testaf. grb pod kardinalskim klobukom na ozadju maltež= kega križa, krona ima 5 rogljev. Prebro 30 cm. 6 delna poligonalna noga z bogato reliefno ornametiko, na ožjih listih po 2 angelja glavici,

venec kupe je srebrn, trije pari angeljskih glav in tri kartuše z žebli, stebrom in sulico, gobo. - rasno delo.

Pacifikale, 23.5cm, srebrn. ovalna noga, na eni strani graviran cvet, na sprednji grb in napis v lat. maj.: "ra. Instus. Corado:Comm: S. Petro.

Nad tem na spredaj odprt križ z relikvijami s 4 pasnimi konci v sredi.

Podlogarju je Corado bil v Komendi 1676 - 1698. Zadaaj na koncih gravirana ornamentika, v sredi Srce Jez. in ime jesus s križem nad njim.

Stele, XLIII, 1926, str.20 - 22.

1. Vez. knjiga N° 22 Ueber den Kirchenbau der Pfarr Kirche 1726 - 1744
29.apr. 1726, radi starosti podrtá cerkev, ki so jo 1510 ustanovili gg.
von Matern de Schalis, prvi kamen 3.5. Zapisnik začel 4.5.

Petr Jacob Baro de Testaferata.

25.7.29. posvečena.

Zapisnik izdatkov.

1727 Den 29 dits(october) vollstendig bezolt zwey ververtigte Altar dem
Matheusen ^{nie} Verbr^{ie}g bilthauer 100 fl T.W = LW. 117 :70

6 november der Maller der die Bilder oder 4 Taffeln in die Altar verbe-
ssert zegeben 3: -fl

Decemb. Den /13 dits von 17 Pinen Bratter vor die antipendia dem Zokhlar
in Mlakhe gegeben 2:8:fl.

Den 12 Jan. 1728 gegeben vor dem Tauffstein dem Staumizer zu Laybach
Bombaci 35 : -

1729.29.jan. vor 7 Altartaffeln oder conuinia vor die 7 altar 7 fl TW. -
LW 8:14.

^ESodan vor 8 crucifix deren 3 auss Buxbaum sein zu allen denen altaren mit
einander - 7:24 LW.

1729 den 10 Matij bezehlt volstendig die zwey andere altar in die ~~Gale~~
Capellen dem Matheusen Verbr^{ie}g mit 100 fl. TW. fairt LW. 117:40 Sodem

^ESoden bezolt dem bemehlten Matheusen Verbⁿig bilthauer zu Laybach 24
leichter ein per 2 finfer LW 16.

1729 jun.1. dem Maller von Monsburg bezahlt von 3 Uhrblat auff dem Thurm
undt von S..öll Kastel undt reparation 12:-

Den 25 dits 1729 Jul. 25. gegeben vor die Statuen auff den Tauffstein wie
auch vor eine undt andere reparation bey altar 1:12

Den 22 Dez. 1729 bezahlt die zwey Statuen ober der Thur der H. Francisci
Xaverii undt des H. Ioannis Nepomuceni mit 16:20 fl LW

Den 15. Jener 1730 gegeben dem Gregor Mazigkh Baumaster vor ein regal
wegen der gebauten Khirchen 14 :- LW fl.

Den 11 Martis 1730 bezahlt dem Hanssel Tinkler die 7 auss dem Holz gemach=
te antipendij so marmoliert sein sollten 7 :- fl LW.

Den 12 Apr. 1730 bezahlt das Crucifix dem Bilthauer Matheusen si in die
Sacristai gesezt worden - 2:- LW

^ESoden (12.apr. 1730) bezahlt dem Maller, der die 7 antipendia gemahlen
Eines zu 2 fl TW macht ohne der Khreuzer bezahlt 16 :20-

Eoden 9.okt. 1727 bezahlt 4 Bilder oder Mallereyen in die 4 Altare in den
Capellen 248 : 30+2

Eoden vor 7 antipe dia undt 7 pov Pölsterlein so von Venedig vor die 7
Altar gebracht worden 102:8:-

Eoden vor zwey andere Khleine anipendia vor die zwey Taffel an der Seiten
als fclap 17.30.12

Slike so med predmeti naštete, ki jih je kupil v Benetkah Testaferata in podaril cerkvi.

Den 19. Nov. 1726 bezolt dem Stammizer Ludvich Wornbasi vor die zwey polierte Thor in der Sacristey undt die andere zwey Thor sambt dem giess bekh in der LW fl Sacristey - 84:34:-

Dem 29. juni 1727 istemu dvoje stranskih in za velika vrata pod stolpom 80:- istemu mojstru zal2 marmornih križev za konsekracijo 24:- za škrinjo za sv. olje 12:- Kiparju za grbe v cerkvi in nad vrati 23:32 istemu slikarju za zlatitev grbov 5:53:-

Naševa druge izdatke s postavitvijo opreme.

Za napis Bombasiju 24:-

1732 27. Junij za tabernakelj 98:38:2

Zapisnik o darovih Testaferata po njegovem odhodu iz Komende:

1734 pozlačen oltar sv. Jožefa v cerkvi sv. Petra

1738 je daroval 100 fl pro nona fabrica S. Mariae Magdalenae

1740 100 fl za zidavo enega zvonika pri sv. Klemenetu.

ad omnes 4 novas ecclesias filialis ad est ad S. Parch ad S. Nicolau ad S-M. Magdalenan et ad S. Clementu je dal za anua in scriptiones cum omnibus necessariis 94:40:- fl LW.

sv. Petra v Komend
Zapisek izdatkov za zidavo cerkve - (nada)jevanje.
Za popravilo škode, ki jo je na zvoniku napravila 1742 strela je dal Testa-
ferrata 100 fl.

Za pozlatitev oltarja sv. Petra in oltarja sv. M. Magdalene na Pšati - 100
fl

1744 in 1745 za streho nad zvonikom 200 fl.

1742 za kapelo s križanim na pokopališču

1842 za pozlat. olt. sv. M. Magdalene na Pšati in pozlatitev dveh ad S.

sv. Miklavž v Zapogah
Nicolaum in Seepach -- 100 fl.

1747 za posvetitev cerkve 50 fl

1746 za popravo in pozlatitev 4 oltarjev v far. cerkvi, ki jih je strela
poškodovala 50 fl.

1749 zopet strela v zvoniku, za popravo cerkve (strehe) 30.

1750 daroval cerkvi sv. Ane relikvijo sv. Ane.

1752 posvetitev c. sv. Magdalene 2 relikviarja, srebrna, relikvije sv.

sv. Ružine in apostolov, kupljeno v Rimu 58:49: ⁴117, dva druga enka pa
bo plačal Glavar.

Za srebrn kelih kupljen v Rimu 165:35: ¹⁵17

1736, 17. jul. so podrli cerkev sv. Pavla na Križu, isti dan so začeli
nabirati za novo.

1737 8. apr. so podrli cerkev sv. Miklavža v Zapogah.

1738 14. april. (popr. nejasno) podrtá cerkev sv. Magdalene na Pšati.

1740 začeli zidati cerkev sv. Alementa v Suhadolah.

1742 novu aedificat^u in poprava cerkve v Komendi.

1744 streha obnovljena na zvoniku

1744 nova streha na zvoniku sv. Magdalene

1744 nova streha v Suhadolah.

~tirje str. oltarji v farni c. ^{sr. Petra & Komendi} pozlačeni (skupaj 736 fl.

Testaferrata zidal znamenje pri župnišču.

Vizitacijski zapisnik 1680 dodatki: ^{sr. Peter & Komendi} z oboka je visel sredi cerkve ex

robro holoserico baldahin za praznik sv. Aes. telesa. V zakristiji 5 le-
pih srebr. kelihov, srebrn križ unius spitamae longe z relikvijami.

Scyphus argentens pro ablutione communicantium. Duo urceoli una cum statu-
ex argento. Pax argentea ~~deanvat~~ ^{medio} in ~~ex~~ imagina S. Georgii Mart.
ex margavitarum matrice scissan (naročilo za novo)

Med drugim: Calendarium vetus ecclesiasticam in pergameni in qua modus
culsum dininum perficiendi et peregrinationum ac aliarum foundationum
exequendarum praeseribitur at demum instrumentum antiquum in folio ex
pargameni folionem dicto totum lacerum prae velustate omniuo illigibile,
adeoque quid contineat scitu impossibile.

Zvonik zidan iz kamna, 3 zvonovi.

Oltar v kapeli na pokop. pozlačen. Supra portam ~~ex~~ ⁶ cemen⁶terii habitatio

pro aedituo commendae habetur. Pri kapeli pravi: undequoque patulum, in quo, in concursu populi magno sacrum celebratur et ex eo concio perficitur.

Križ: prezbiterij obokan, ladja ima raven strop (pulchre pictum) Na desni pri oltarju sv. Martina je precej velika slika sv. Pavla in sv. Štefana. ⁴rižnica. zakristija obokana. Zvonik zidan, 2 zvonova, 10 svečnikov lignea deaurata.

Suhadole: structura cerkve ^{commenda} sat ample ^{comunalis} et pulchra. Zvonik zidan, 2 zvonova. ⁴rezbiterij obokan, strop ladje pulchre pictus, 3 oltarji pozlačeni z antependiji. Finis chori magnum ^{perit} crucifixum huic beatam V. et inde S. Joan. Ev. adstante. ^{em}rižnica. Svečniki leseni, 6 pozlačenih, 6 posrebrenih. Zakristija obokana.

Moste: Structura sat ampla et pulchra cum annexo campanili 2 zvon tectum obex ex lidio lapider ^m intus nero tani chorus quam caetera pars Ecclesiae fornicibus munitus. 3 pozlačeni oltarji. Svečniki 2 ex stanno, 6 lesenih pozlačenih, 4 posrebreni. Ad finem chori crucifixus magnus, e muro dextrae imago magna S. Fabiani et Sebastiani et S. Rochi nistur. Nova prižnica nigrum et nicissim deauratur pulchrum. ⁴zakristija obokana.

Sv. Miklavž v Zapogah: Structura medio ^{eris}, pristavljen zvonik s škripljami krit, 2 zvonova, streha potrebuje popravila. ⁴rezbiterij obokan ^{parimentis} reliquo picto. Svečniki 4 pozlačeni nošeni od pozlačenih

lesenih angeljev. Drugi leseni poslikani. Slaba prižnica. Zakristija obokana.

Tunjice: Structura sat comoda. Zvonik zidan, 2 zvonova. Streha na zvoniku slaba. Prezbiterij obokan. Na stenah prezbiterija 2 večji slike: B.V.M Christum in sinu gestantis na desni, na levi B. Matri Annae. 8 lesenih pozlačenih svečnikov. 4 imajo spodaj lesene angelje, pozlačene. Zakristija obokana.

Šešata: Cerkev manjša kakor prejšnje. Zvonik s skalicami krit, prezbiterij obokan s reliquo panimento picto existente, pozlačen oltar z antependijem. Prižnice ni. Zakristija obokana.

1774. Sv. Peter v Komendi: obokana, 7 oltarjev, vsi leseni und kostbar vergoldet. Prvi par oltarjev je bil pred par leti lepo marmoriran.

Suhadole: oltar sv. Antona je bil šele pod sedanjim komendatorjem narejen. Leseni oltarji dobro pobarvani.

Križ: Die Kirche S. Pauli ist nach neuer Art gebaut, von guten Gemauer. Da sie noch nicht lang stehet, so ist sie noch nicht consecriset. Leseni oltar schon gefasset. 2 zvonova. Cerkev sv. Križa 3 zvonovi vornehm staffiert.

Tunjice: 3 zvonovi.

Lit. C. Inventarium.

Lit.c. Inventarium: 1 srebrna monštranca, ki jo je k pil sedanji komendator grof Herberstein, 1 nov ciborij, 1 lestafer. kelih, 1 dar Roglja. Srebrni križ, en srebrn pax, srebrn kip Petra. Ein kupfer Blatt S. Urbani. Bilder zu drucken Ein messingenes Reliquarium von seel. Cmdtr. Ioann Murmayer A. 1589 der Kirchen zu Comenda mit der Inschrift geschenkt.

Bilder: 1 grosses Crucifix, 2 grosse Reliquaria v. Bildhauer Arbeit vergoldet, 1 schwarzes Totenkreutz, 14 Kreuzwegbilder samt einen Passionkreuz. Ein Bild Ss. Ioannis et Pauli M.M. Ein Bild S.Xaverii, 1 grosses Crucifix samt 2 Statuen B.dol. et Ioan. Ap. in der Sacristay ober den Kasten stehend. Ein Statuen vorstehend unseres Haylands. 2 andere alte Bilder. Versch. Motiv Tafeln v. zahvalo sv. Urbana.

Moste: Ein Bild S Xaverii, 3 zvonovi.

Suhadole: 3 zvonovi

Križ, sv. Pavel: 2 zvonova.

Tunjice: 1 massingens Ostensorium in welchem die Reliquen S. Annae sich befinden. 3 zvonovi.

Pešata: 2 zvonova.

Zapoge: 3 zvonovi. 14 Station Bilder sub moderno tit. Comendatore gesetzt 1 Passion Kreutz begin. Kreuzweg sub eoden. 1 Crucifix Bild in der Fasten auf den Hochaltar zu setzen. Rokopis se končuje z natariatskim potrdilom o skladnosti prepisa z originalom na Dunaju 7. jul. 1775.

Podpis se glasi : Ego Michael Costlunger autoritate Apostolica et Caesarea
 Notarius publicum juratus Viennae. Čraven je odtisek bakroreza 4x5cm. Na
 desni hrib iz katerega kuka sonce, na desni oblaki, zgoraj trak z napisom
 Oriens dispellit, spodaj trak z okrajšavo omena in naslova M.C.A.A : & C.N.

Rokopis : Matricula seu Directorium Parochiae S. Petri in Commenda ab illmo
 et revmo D.D. Petro Jacobo L. Barone de Testaferata Commendatore loci
 actuali, ac Patrone grationissimo etc. ----- Pro commodiori sacerdotum
 sacra munia obeundi usu, seu ob vetustatem et mutationes peractionum Anno
 Salutis MDCCXXXIV die X Aprilis reformatum, ac positum manus propriae sub-
 scriptione et sigilli apressione robovatum in Commenda S. Petri Die Mense et
 Anno ut supra.

Eccl. S. Crucis fabricata et finita A. 1717 pro Frab. Ant. ab Auersperg

Matricula ecclesiae parochialis S. Petri in Commenda 1774.

1858 nova streha zvonika. trižnico novofasal Anton Zajc iz Nove ^lsice doma,
 pozlatar in podobar. Isto leto isti tudi str. olatr. M.B. in sv. Jan. Krst.

Im Jahre 1860 sind statt des 4 uhralt und ~~unruh~~ ^{sch}gewesenen Seitenaltäre in
 der Pfarrkirche S. Flor und S. NValentini und S. Andreae u. S. Josephi u.
 S. Ant. Pad. u. Franc. Seraph., 4 ganz neue mit Peibehaltung der 4 altren
 vom MichStroy Maler in Laibach renovirten Altarkunstblättern von Bildhauer

Leop. Goetzl, geborenen Krainburgen aufgefertigt worden.

1837, 5:6 *sept* cerkev okradena, celosrebrn ciborj, 2 celosrebrna keliha, srebrna soha sv. Petra, 10 zoll hoch den hl. P. stehend vorstellen mit der Tara und wieder vergoldet.

Die grössten Bilder in den 4 Seitenaltaren sind in Venedig im Jahr 1717 vom Nicolaus Bambini gemalt worden (opazke Dⁿⁱ Micelja, župnika.)

1846 renoviran vel. oltar po bratih Leop. in Avguštin Goetzl.

1843 stari zvonovi preliti, ker so se slabo vglasevali.

Vel. 2040 ton Adm. Rdo. Dno. Dno. Casparo Slocher Parocho Generosus Dno Pauli Pollini pro Ten. Conductor hujus venerabilis Comend. Deum Patre Apnt in Conceptione Tua Virgo immaculata fuisti, Ora pro nobis Patrem, cuius Filium peperisti S. etre princ. Apost. intercede pro nobis. Odtiski: Con- ceptio BMV. Sv. Peter sv. Margar. in Arižani z M. in J. V sredi grb in napis: Illmus Dnus Dnus Petrus Antonius Codelli de Fanenfeld et Benefactor pro Ten. Hujus Venerabilis Comenda Inspector. Na drugi strani pozneje dodano (vrezano) Illustrimus et Reverendus Dnus Petrus Jacobus iter Baro, a testa ferrata hujus venerabilis Comendae Comendator. - Opus Caspari Franchi Labacensis anno Domini 1706.

Drugi 1107 ton zvon. Ter sanctam crucem a fulgures et tempestate libera nos Domine, me fudit Balthasar Schneider Labaci anno Domini 1767.

Tretji zvon: 747 ton Ter intercessionem Beatae Virginis ab omni malo libera

nos Domine. "e fudit Balthasar Schneider Labaci anno Domini 1767
4 najmanjši zvon 267 ton napis imena 4 evngelistov z gotsko pisavo. Pom-
bili so tudi zvon iz demolirane cerkve sv. Triža 732 ton, ki je bil brez
napisa.

1861. nov. križev pot, mesto starega, slikan od Zheferina jur. v Idriji.

Slovenec, 1882 Dop. z Komende 30. jun. 5 zvonov A. Samassa.

Portehachn, *maria* - Emporkirchen.

Mejač - 2 fotografiji iz predpotresne dobe. "a eni se vidi vel. oltar s
prezbiterijem, obokan s širokimi pasovi. "a vrhu so bili štukaturni okras-
ki. "rav tako v nišah in v ladji. Na podnožju lokov so bili na oltarni stra-
ni grbi, na levi malteški, na desni stafferratov - vzdani so sedaj v
cerkvi zadaj. Prez iterij je bil manjši kot sedanji. Ob slavaloku dva ol-
tarja istega časa kot veliki. Na fotogr. se vidi kip sv. "arbare, volutna
atika in baročna ornamentika. Ena postaja Križevega pota iz Most les. o.
35 x 47 cm, lesen preprost okvir. Na zelenem ozadju naslikano zelo okorno
polaganje v grob iz 18. stol.

Krstne knjige od 1. 1622.

1652 Die 6 sept. natis est Bartholomeus fil. leg. ex par. Dno Georgio
Wubitsch, pictore et sua conjuga Dna Elisabetha.

1654 Avg. 14. Maria Barbara f. leg. Dni Georgii Wubitsch pictoris et Dna Catharina.

1661, 4 sept. Georgius Andeas Dni Georgii Wubitsch pictoris et eius ux Catharine.

Pril podiranju cer eve so našli temeljni kamen z napisom Malteški križ P.I. Huber B.T. 1726.

Votivna slika 39 x 46 cm. Na levi pod rdečim baldahimom poševno v diagonalo postavljena postelja, na desni dekorat. arhitektura t voluto, vazo in stebrom in draperijo. V sredi pred posteljo klečita in molita z molki v rokah mož in žena, očitvidno ple miča, v takratnih nošah. Nad posteljo na oblakih leži sv. Urban v pozi kot pod oltarjem. Na levi sodaj v rokoko okviru napis: Ex voto 1761 pl.o. Dobro ohranjena. Dvoje pergamentnih platnic.

Stele, XXXVII, str.62' - 70', 18.11.1926.

Leop. Podlogar : Doneski z zgodovini komenske fare. Gozd 23.4.1919.

P rva omenitev 1154 - 1156 " Altwinus de S.⁴etro" (Schmini URB.I.108.113.)
Carniol 908.37 1895 pri podiranju prezbit. zadeli na staroslov. starine
(2 uhana Mejač).

Valvazor XI.440 Illyr. Bl. 1821,5.

Komendatorji : 1499 deska na stropu v komenski dvorani v 1. nadstr. gradu
v severozap. kotu.

Kamen nagrobnik : 16(!) 36 Hans Evgen Apfalt(rer?).. Wolfsbach(?) Menda pre
vzidan v kapelo M.B. na pokopališču.

Str.77 dva vizitacijska zapiska :

1. 1680 30.6. - 2.7. vizitiral veliki rpior češkega priorata Ferdinand Lud.
grof Kolovrat.

Cerkev sv. Petra 9 sežnjev dolga, ohranjena 2 nagrobnika Komendat, della
Scala, ki je zidal cerkev in župnika Komendatorja Gregorja Kerna (1622-35)
Ima 9 palew visoke srebrn križ in pa visoko soho sv. Petra (ukradli ro-
kovnjači)unius spitane longa, na stenah ob vel oltarju 2 slike veliki pre-
cej Arižani inferne ad alt.s. Joh.B.slika Kristusa kronajo s trnjem, pri
oltarju M.B. pa njena slika.

3 zvonovi. Na pokopališču kapela M.B. zunaj ob stenah prižnica za shode in
prostor za 2 prenosljiva oltarja. Okrog pokopališča tabor utrjen s stolpi
Nad vrati v stolpu stanovanje cerkovnika. Za obzidejm imajo ljudje svoje

Žitnice.

Oltarji 4 pozlačeni sed antipendii, ~~xxxxxxx~~^a set exiguis et antiqui bus, sv. Petra na ev. strani, ~~Mar.~~^d darovanja in sv. Andreja (zraven krstni kamer na lēstni (levi, ali se podlogar ne moti) Janeza Krst. 2 prenosna oltarja za zunanj. križnica s križem Ad finem choralis crucifixo magno hiuc et ~~hiu~~^a hiuc BV. et Beatum Joannem Ap. ac Evang. gestante. Svečniki 6 ex oricalco 10 ex ligno 4 de argenteto, drugi poslikani. Naročilo, da se popravi po novi modi božji grob nad levim str. vratmi, ki je antiquissimus.

Cerkev sv. Pavla na Križu: raven, slikan strop, trije oltarji: sv. Pavla sv. Martina, sv. Štefana, pozlačena.

Sv. Klemen v Suhadolah: 3 oltarji, sv. Klemen, M. božje sv. Ant. pušč (levi).

Sv. Boštjan v Mostah: zvonik z uro, 3 oltarji sv. Boštjan, sv. Rok (desni) sv. Nikolja (levi)

Sv. Nikolaj v Zapogah: majhna. raven, slikan strop, 3 oltarji sv. Nikolaj sv. Elizabeta (desni) sv. Volbenk (levi), pozlačeni antependiji, slikani.

Sv. Ana v Tunjicah: visoko, močno obzidje, kjer imajo vaščani shrambe, radi varnosti pred Turki. Trije oltarji: sv. Ana, sv. Peter in sv. Križa - Helena Na koncu prezbiterij križ z Marijo in Janezom.

Marija Magdalena na Pešati: majhna, revna, 1 oltar.

Komenda, rezidenca: zidana v trbogelnih, večjidel leseno, nizko poslopje (na stropu vrezana letnica 1494 - pozneje pripisano!) - V nadstr. 5 sob

V pritličju služinčad in srambe. Pod stopnicami ječe za hudodelnike in upornike. Gospodarsko poslopje leseno.

Kaplanija nad komensko žitnico za obzidjem nad kaščami.

2. 1774 3 - 11 avg. vizitiral s papežkim pooblastilom kamniški župnik Ferdinand pl. Apfalterer (1755 - 1785)

3. avg. Komenda. Rezbit., ladja, pevski kor in v zvoniku cerkvena zakladnica.

Moste, velik. cerkve 7 x 3.50 sežnjev, 3 oltarji sv. Boštjan in Vnebovzetje, sv. Nikolaj sv. Rok. Na levi prizidana kapela sv. Franč. ksav., 3 zvonovi v zvoniku.

Suhadole 8x4 sežnje. Na pokopališču pripravljeno za oltar, kjer se ob velikih shodih mašuje.

Križ velikost sežnjev 6.50x3.50

Kriški grad, kapela sv. Lucije, oltar sv. Lucije in oltar loretan. M.B. in sv. Ane. Zidal Franc Anton Turjaški 1717.

4 avg. nova romarska cerkev v Tunjicah (14 x 4 sež) še ni dovršena. Vel. oltar sezidan, a še ne marmoriran, 4 kapele so prazne.

5. avg. na Pešati nova cerkev zidal Testaferatal. 1738. 1753 Karol Mih. goriški nadškof, posvetl.

6. avg. Zapoge : 4.50 x 4, cerkev sv. Nikolaja. Oltarji sv. Nikolaja, sv. Elizabete in sv. Vida.

8. avg. Komenda - grad je zidal Gregorja Straussa 1750

širina 16.50 sežnjev, spodnja 18.50 s. zgornja 17.50, zadnja 3.50 s. Floris trioglat, streha škodlje, spodnji sev. zid odstopil, dali so mu opornike.

Vodnjak pred Komendo, kamenit iz časa Testaferrata.

Str. 87. Parna c. sv. Petra. Pripovedka pravi, da je stara c. stala na Grobljah pod lejami, kjer še se sedaj izkopava stara opeka.

1471 - 1480 vrhnja cerkev s taborom (Val.VIII.785.XI.439.) Mitt.1896,9. zidali za l. 1471.

obsega 4.20 in 2.10 m.

Steber - znamenje z letnico 1510.

Za vel. oltarjem vzdana plošča : D.O.M. Templum Paroc. Sac. ord. Melit. D.Petro Apostol. Principi a D.D. von Lattern A^O MDX fundatum aetate ex esum Fr. Petrus Jacobus Bar. de Testaferrate Comendator et Restavrator Magnificus. Proprio et Ecclesiarum Aere speciosius et spatiosius magno titulari suo et Tempori et aeternitati restituit

Anno MDCCXXVII,

Idque cum aris VII.

a Feli. Sigism. Com.a Schrattenbach

VIII Kal.Avg.MDCCXXIX

S.R.I.Princip.Epo Labacen.

Consecrari curavit

Hiuc ergo Beneficio grata Vicinia posuit.Valv. VIII.786, 4 olt.

1704 prišel Peter Jakob baron Testaferrata(komendator od l. 1698 sem.

»napravil načrt za nov grad in cerkev. Pridobil si je s pogodbo pravico do kamnoloma v Starem borštu (Izv. Muz. od 1892, 56) 1726 so mu smieški graščaki kamnolom prepovedali, do takrat zidan že grad. Testaferr. Izv. M. D. 1897, 31-32.

29. aprila 1726, dal podreti staro cerkev, 3.5 blagoslovili temeljni kmen 4.5. delo pričel, zidarski mojster Gregor Maček (Izv. 904, 88.) 10 mesece v zidu zidal. 25. jul. 1729 posvečena po Maksu Fel. grofu Schrattenbachu, ljublj. škof. Stolp je ostal, čeprav je Podlogar drugega mnenja. Stalo je vse 6278 fl. (Mitt. 1848, 43.)

Zapisnik. 1774 poroča da je bila velika 14.50 x 5.50 sežnjev, 7 oltarjev, oltar sv. Petra izvršen prav po vzoru sv. Petra v Rimu (?) 1663 A. Kuhn Roma 96, 187 leta 1742.

Kipa sv. Janeza in Pavla na atiki in sv. Urban.

Svetinje na oltarju prinesel testaferrata l. 1721. Evang.: Sv. Domitile, sv. Kolombere, sv. Honorate, sv. Eugenijske muč. na listni str.: sv. Firmata sv. Porfiria, sv. Klemenca, sv. Alberta vel., sv. Hadrijana Str. oltar na moški strani sv. Janez Krst. (patron malteškega reda in tam kjer je sedaj prižnica ona na nasplošni strani sv. Andrej sv. Valart sv. Florijan.

Ženska stran: M-boginja (sedaj misijon. križ) ob prižnici (prej) sv. Jožef sv. Anton Pad.

V prvih dveh oltarjih sta stala kipa, kip M.B. ohranjen v krstni kapeli, samo predelan.

9.okt. 1727 je Testaferata iz zasebne blagajne plačal za 4 slike Benečana Nikolaja Bambinija 248 fl(Slovenec 1915,33 (1651 -1736).

Nad stran. vhodon v nišah sta stala kipa sv. Janeza Nep.(moška str.) in sv. Klementa postavljena po 1.1729.

Zvonik je bil pred fasado.

1753 je P.P Glavar preskrbel traplo sv. Urbana, muč.-(Mitt.1848,35.) Dvig-njen je bil v katakombah sv. Tricile. Brenos v Komendo izvršen 8.jul.1753

Skrinja izdelana v Ljubljani

Pod desno roko relikvijske leži listina, kjer P.P glavar opisal vso zgodbo s pridobitvijo in prevozom.

V farnem arhivu se hrani bakrorez z napisom : Abbildung des gnadenreichen Leibes S.Urbani Martyris so in der Ritterlichen Maltyer Ordens Commende S.Peter Pfarrkirche in ober Crain seith A.1753 verehret wird. Spodaj le-žeče traplo pod oltarjem. ' zgornjem pa posvečenje v nebesih. Vmes komenski hribi s cerkvijo in okolico, vidiijo se cerkve v Mostah, Križu, 'entur-ška gora in sv. Trimož nad Kamnikom (gl. Bogoljub 1916 str.300)

O cerkveni zgodo vini - Bernik, Bogoljub 1926.)

Po 1. 1895 ostal le zvonik in stene ladje, vse drugo novo. Dolga 31m, ladi-ladja široka 10.70m, prezbt.8.60m šir., dolg 10.70m.

Prezbiterij slikan, 1886 slikal stari prezbiter. Koželj. 8 podob iz življenja sv. Petra. Novega je zopet poslikal 25. jul. 1911 - 16. dec. 1911.

Ena slika sv. Peter in Janez delita zakramente

Vel. oltar : 1856 prenovili Leop. in Avgust Goetzel, 1890 Franc Ozbič iz Kamnika, 1911 -12 Karol Horvat iz Domžal.

1896 shramba za sv. olje (Alojz Vodnik Ljubljana) 1874 obhajilna miza Ivan Toman.

Ladja 21 x 1070 m 1912 A. Koželj. Sv. Peter v nebeški slavi je glavna slika.

Podaljšek ob zvoniku po potresu.

Urbi vzdani 1.1912

Oltar sv. Andreja 1903. Rezljanje Andrej Rovšek. Sliko je prenovil Grilc 2. sv. Valentin 1749 poškodovan od strele, slika še je ohranila. 1905 sta jo prenovila Rovšek in Grilc. Kipca sta iz Tirolskega Marijinega oltarja 1903. Slika smrti sv. Jožefa prenovljena v omenjeni kompaniji. Kipci tirolski sv. Anton Pad. 1749, poškodovan po streli 1906, prenovljen Rovšek i Grilc.

Stari križev pot v Mostah (?), Križu(?) - slikal Idrijski podobar, slikar Ceferin (1805 - 1854.)

Misijonski križ, korpus, tirolsko delo 1900 (klopi 1893.)

Omrežje oratorija Celest Miss Horvat.

1899 leseni pomol na koru omrežje (Hrovat).

Orglje Jos. Mauracher iz Linza, omaro Vurnik iz Radovljice.

Blagoslovili 1899.

1749 udarila strela v zvonik in cerkev.

1182 novi zvonovi. Stare štiri 1706 in 1767 so dali preliti.

1917 so vzeli veliki in tretji zvon. Malu so vzeli še drugega, tako da je ostal samo četrti.

Vel. zvon 209 kg. Podoba Kristusa na križu, sv. Peter in sv. Pavel. Napis
V božji dom ! V božji dom! Semkaj farani hitite, trojedinega molite. To vam
kliče veliki zvon. To sv. Peter vaš patron.

Za vladanje papeža Leona XIII, knezoškofa ljubljanskega Janeza Arizosto-
ma in cesarja Franca Jožefa I. na prizadevanje župnika Matije Tavčarja me je
vlil Albert Samassa v Ljubljani 1882 št.1159.

2. 1252.5kg. Podoba Kristusa na križu, Brezmadežna, sv. Jožef. Ko gro menje
zemljo stresa, v grozi duše al' telesa. Pristopite in prosite. Varno farma-
nom živite, O Marija Jožef sveti! Vлил Albert Samassa 1882, št.1160.

3. 608 kg Kristus na križu sv. Ciril in Metod. Hišna edinost, zemlje plod na
naklanjata Ciril in Metod! Pod podobo sv. Urbana - v vsaki sili sv. Urban
vernim častilcem stoj na stran! Uлил A. Samassa 1882, št.1161.

4. 275,5kg Kristus na križu. Sv. Mohor in Fortunat, sv. Florijan. Od prvi-
ma - večnemu vsak dan čast dajati, kličeta Mohor Fortunat. Pod Florijanom:

Varite skrbno se ognja dušnega, varval bo sv. Florijan telesnega. Vlil A. Samassa v Ljubljani 1882 št. 1162.

5. 168 kg. Kristus na križu, sv. Andrej, sv. Franč. Seraf. Križe vse voljno nosite, v božji gnadi vsi živite, da o smrti bom vesel, večno slavo slavnostno vam zapel. Vlil A. Samassa v Ljubljani 1882. št. 1163. Tudi tega vzela vojna.

1918 - 25, 4 jekleni zvonovi, Kranjske indust. družbe (1. 1918 kupljen)

1925 novi zvonovi strojne tovarne in livarne Ljubljana.

1926 vratca k obhajilni mizi izdelal Fr. Končan.

Stele, XL, 17.11.1926, str. 58' - 70.

27. jul. 1729 odlok podpisan po Georg. Xaver. der Marotti ep. Aetenensis Joh. Jac. Schillingn ter Max. Leop. Raspa, da spada nova po Francu Ant. grofu Auerspergu sezidana pod župnijo v Komendi.

8. jul. 1729 Komenda Petrus Jac. B. de Stafferrata Informatio circa jus parochiale in Eccl. stae crucis sub Arce cruceusi in Dioec. Aquil. sup Carnioliae s. Sam tenoris requentis. Vidaj jo je pred okr. 15 leti Franc And. ab Auersperg.

Beschreibung des Entsehung preises aller zu dem Thurm Bau zu Fruklach vulgs Mostach erforderlichen Materialien etc. gre za pripravo in izdelavo stolpove strehe, 8. apr. 1817.

Stele, XLIII. 1926, str. 23' - 24-

Rokopis pravil bratovščine sv. "ešnjega Telesa dobil Mejač iz župnišča.

Vzel ga je Šumi. Vkr. 1650 v slov enskem jeziku. +o je izročil prof. Levcu. Vrnjen ni bil.

Arhiv: Odtiski klišeja pri župniku s tanjiško podobico.

Bakren kliše 9.2cm x14.8cm. ~podaj pogled na relikvijo, nad katero je napis S. Urbanus M. Zgoraj v večjem delu v baročnem okviru spodaj pogled na Komendo z okolico. Verkev je nova, približno ista, kot na tanjiški podobici. Nad tem v oblakih sprejem sv. Urbana v nebo po Bogu očetu in sinu, spodaj tipičen Jelovškov angelj. Predloga za kliše verjetno Jelovškova.

Spodja podpis Abbildung des Gnadenreichen H. Leibs S. Urbani Martyris, so in der Rütterlichen malteser Ordens Commenda S. Peter farr, Kirchen Ober Crain seith A^o 1753 verehret wird geweiht und angeriert.

Na spodnjem robu desno F.L. Schmitner sc. Viennae.

Stele, XLIII, 1926, str.35 - 35

Podružnice, 4 grajske kapele na Križu.

1680 Valvazor in vizit. zapiski ne omenjajo.

Zidal Fr. Anton Turjaški tri oltarje sv. triž, tavret. M.B. in sv. Ane.

Eden oddan v Zalog (pri cerkljah) l. 1820 za velikega (sv. Matijo) a je sedaj nadomeščen s kamnitim.

Sedaj en oltar 1752 kronogram, ko je strela ^{neva ? ministranta} ubila nuno je kronogram : DeCIMA QVinta aVgVstI pla VIRgo et genITriX ChRisti fVIt aVrspergis propItia.

Stare podružnice:

A. S. M. Magdalena na Pšati: 1526 prvič valvazor VIII 886. L. 1730 se zida nova plošča v svetišču. 1788 25 / dec. spada k cerkljanski fari.

2. sv. Ana v Tunjicah. Glavar 1760 v Rima dal napraviti načrt cerkve sv. ~~Ježe~~. ^{Matr}atrikula v Komendi pravi : Po načrtih komendatorijevih (testaferrato) je začel zidati P. Glavar cerkev. Dozidana 1766.

Spominska plošča o vzidanju temeljnega kamna pravi ; Ad majorem Dei gloria et S. Annae honorem zu Theinitz Schaumathurgae benedictus est primarius lapis rede (!) didicundae Ecclesiae impositis reliquiis s. Jucundini et Columbiani M.M. ex coemeterio Civiaco extractis per adm. Rdn. Excell. et Doct. Rv. Rv. mag. Ret. P. Glavar. prot. ap. Comendae s. Petri. O. Melit. Per ipsa quo aetatis 41 explavit annum de 2.5. incidente in eam dominica III post. Pascha 1762. Danica 1864. 180. Peregrina

3. Sv. Nikolaj v Zapogah. Valv. VIII 786. Dozidana po naročilu Testaferra-
ta 1737. ¹⁹⁰⁰ Krog prebelit. -ronogram OMni podenti Deo sanCto O^x (šteje za
pet !) Ve ~~x~~ ²⁷⁶ extanti chaltas Vnite posvit posveč. 1761, 3 avg. ndškof
goriški Karol Mihael grof Attems.

Znamenje: Kapela sv. Petra. - prvotno znamenje postavil testa ferrata 1774
(njegova zaobljuba?) 1887 novo. 1913 sta prišla sem sv. Ciril in Metod in
iz prejšnjih str. oltarjev Lurške kapele na . Zid. 1894.) Tončič
Mar. pomočnica - v Aaplji vasi. - blečen kip iz starega M. oltarja farne
cerkve.

4 Srce Jezusovo na Mlaki prenovljen 1910

5 Marija kraljica na mostak. 1888 zidan, 1892 slikan M. Koželj.

6.Sv. Družina v čejah Tončič 1911.

Trižno znamenje ob okr. cesti slika križanega, J. rojstvo, vnebohod,
 Cronogram: Deo salVatorI beLLI & teMporepICTae Chris tófALzer (1914)
 1914.

Kužno znamenje ob cesti proti "engšu. Slika kraljice angeljev. Levo
Ruta pobira klasje, desno očenci smučejo klasje. renovavit ttonus Apfal=
trern eiusque uxor Irene 914. M. Koželj.

Mrce Jezusovega v 888 . prenovljen 1920.

Taborsko obzidje podrl 1877 župnik Tavčar kapelanij nekdanje žitnice
preridana

Benefic. hiša: Glavar 1750 kupil svet in 1752 dovršil kamen nad vrati se glasi: Residentia beneficalis erecta a fundatore Adm. Rdo. D.D. Magistro Petro Paolo Glavar Protonotario Apostol. Cosum. s Petrisacrae religis Hierosolin Parocho Anno Salutis MDCLLII.

Podsaj dve sobi, kuhinja in shramba. Goraj 3 sobe in kapela s sliko Ecce homo in oltarjem. Tu se hrani Glavarjeva knjižnica. Bogatil jo je Glavarjev prijatelj novomeški ~~zupnik~~ prošt Jebačin.

4 slike festa ferrata + 25.5. 1763, Glavar 24.5. 1784, Tomelli + 9.8. 1797 Jebačin (1724 - 1789)

Križ Valv. XV 115 Dimitz XI. ~~III 334~~

^{II. 334} 1576 strela ubila hčer Ahacija Thurna, na starem kamniškem gradu in zidal križ.

1595 je začel Ahacij Turn pri gradu zidati prošt. molilnico in pokopališče (Letop. de Nov. 1876 - 141 -) Valv. XI. 116- Dimitz III 334.

Stele, XXXVII, 18.11.1926. str. 58 - 62

VI. poglavje - Podružnice :

1. sv. Pavel na Križu:

1526 sv. Ariž(!) pri Mostah. Patrocini^lj sv. Ariž m^lo verjeten kljub Podlogarju. Matrikula iz l. 1734 (str.2) poroča, da je že zidal 1717 Franč Art. grof Turjaški.

Vshodno od gradu, cerkev v Gavšeku. Kamenje v grajskih hlevih. Velika približno 25 x 9 m, 1835 treščilo

Nato 3 oltarji (VIII.786). Alojz. bar. Apfalterer dal podreti cerkev 14.jul. 1736 in začel zidati novo, po volji Antona Turjaškega, ki je volil zanjo in se imenuje v farnem arhivu fundator eccl s. Pauli in Ern Gned.

Plošča na listni strani D.O.M. Pervetus tam filialem s. Pauli ecclesiam Ill. et Rev. D.D. Commendator Petrus Jacobus Baro de Testaferrata Patritius Meliten. utriusque signaturae referendam etc. Getyperni in Umbria gubernator generalis nobolius formae restituit anno salutis MDCCXXXVI.

1895 poškodovana, 1897 popravljena, šamotni tlak zvezani xzvoni^lkn. Dva nova str. oltarja in klopi.

1917 zvonovi. Veliki 1007 kg. Ariž, spreobrnjenje sv. Pavla, sv. Pavel, sv. Stefan. Napis: 1846 Anton Samassa, abaci N° 1383 632.

Drugi: 517 kg, križ, sv. Stefan, kamenanje sv. Stefana. Napis: 1884 Alb. Samassa Nachfolger I.A. campanorum - fusor aulicus N° 1383.

Tretji: 401 kg, križ sv. Pavel, sv. Martin. 1884 Alb. Samassa Nachfolger

Relik iz l. 1750, dar župnika Roglja, Sv. Martin, da dar volickov(le seni)
sv. -terana (konj)

1920 2 železna zvonova.

2. Sv. Boštjan v Mostah

-Letnica v prezbit in enaka na koru(sedaj uničena) 1512. Valv.VIII.7 86 -
4 oltarji.

Kapela sv. -rančiška prizidana 1722 (Voditelj IV.63 -65.)

1888 kupila Čeferinova križev pot od farne cerkve.

1891 prižnica Fr. Ozbič

1894 nov, šamotni tlak.

Slikana v prezbiteriju M. Koželj. Na loku : Castiti JezVsoV MVCeneC sVeti
Bostjan VarV+ nas kVge Dvše in teLesu (1897).

Vel. oltar ves pozlačen.

1913 nova večja zakristija.

1917 vzeli tri zvonove.

Veliki - 1079, križ, sv. Boštjan, Alb. Samassa 1867, št.706

2. 550 kg, -riž, Marija z detetom, A. Samassa 1879. št. 959, sv. Fr. Ksav.

3. 336 kg, Križ, sv. Rok, sv. Janez Nep. A.Samassa 1879, št.958.

1919 z Jesenic dva jeklena zvonova.

3. Sv. Alemen - Suhadole Patrociniij Tomo Zupan v letnem poročilu kranjske

gimnazije (x) Zbornik cerkvenih govorov v slavo sv. Cirila in M. 1886 87/88

1526 patron sv. Anton (zaščitnik zoper kugo kot sv. Joštjan in sv. Rok)

Valv.VIII.786

1740 podrli staro cerkev Rogelj zidal novo. Spominska plošča : D.O.M. Per =
vetus tam filiam S. Clementis P.M.M. et rev. D.D. Commendator Petrus Ja-
cobus Baro de Testaferrata Patricius Melit:utriasque signaturae referenda-
rius ac in Norsia praefectus civilis meliori formae restituit anno salutis
MDCCXL

Zunaj sedaj oltar M.P.(kip preje v cerkvi) Vel. oltar iz Smlednika
reljefi iz življenja sv. Urha) 1864 blagoslovili dva nova str. oltarja

1899 popravila po potresu. Nov kor, ometali leseni obok, klopi,
1911 samotni tlek, 1917 zvonovi. Vel. 1126, križ, sv. Klemen, sv. Florijan
1867, št.67, vlil Aleart Samassa Ljubljana.

2. 715 kg, križ, sv. Matevž, sv. Ciril in Metod 1892 št. 2104 vlil A.
Samassa, pod župnikom M. Tavčarjem.

3. 412, križ, Marijino kronanje, 1892 št.2105 vlil A. Samassa pod župnikom
M. Tavčarjem.Od 1. 1918 jeklen zvon, 1920 drugi.

Stele, XL, 1926, str. 72' - 76.

župnijski arhiv - glej tudi : KOMENDA, ž.c. sv. Petra

Rokopis Praes 3.Jan. 1785.

Inventarium und respective Schätzlibell welches über die Nachlassenschaft während des hoch und wohlgebornen Herrn H. Alois Adolf Grafen von Auersperg-----Herrn der Herrschaften Kreutz Oberstein und Euthal in folge Verordnung dato 23ten und respective 30ten 8^{ber} 1784 in Gegenwart Endunterfertigten in der Herrschaft Kreutz von uns errichtet worden ist

+v 53 letu 17.okt.1784 na Krupi

Kapeln -ornat se nanaša na grajsko kapelo. Ornat der Geschloss Kirche des h.Areutz se nanaša na Gavšek.

1 Reliquien St. Achazii.

V gradu: In Billiard Zimmer - Stück Lucretiam vorstellend, 10 fl.

eine romische geschichte, 5 fl.

Ein Stück des königl. Gericht vorstellend 5 fl. Ein sopra Portem Stück mit einer Histori 4 fl. Ein Stück David mit Goliaths Kopf vorstellend 4fl. Joannes in der Wüste o.25 fl(Ar) Goliad 0.30fl. Samson 1 fl, Romulus und Remus 2.10 fl. Polixenam vorstellend 6 fl. Einzug des Kaisers Constantini, 8 fl. Ein Sopra Portem Stück 2.20 Ein Stück die Verwirrung eines Volkes vorstellend 3 fl. Ein Götzen opfer 3 fl. Ein sopra Portem Stück 2.10 fl. Zwei Seiten Stück 2.14 fl. Eine

romische Enthauptung vorstellend 3 fl. Ein Stück eines "efangenen 3 fl
 Ein sopra Portem Stück Kriegshelden vorstellend 0.09 fl. Die Ausstaubung
 eines Bösewichts 5 fl. Ein mit seinen Truppen reisender Held 1 fl. Ein
 Stück eine Massakre vorstellend 0.20fl Ein sopra Portem Stück 2.10fl
 Ein Stück Romulus und Remus die Wölfin saugend 3.10fl. Ermordung Remi
 1.50fl. Ein sopra Portem Stück 2.10 fl. Ein Stück zwey Wolf vorstellend
 5 fl. Ein kniender König vor der Diana 4 fl. Samson mit denen Philistern
 2fl. Zwey Engel mit der Auersperg Wappen 0.30 fl. Ein flüchtige weibs
 Persohn 1.30fl. Welch Specificirte Stück von dem Ferdinand Bergant
 Mahler unterm 15ten X^{ber} 1762 alschon betheuret worden.

In dem Portrait Zimmer : 13 Familien Portraits (brez cene)

In dem Bilder Zimmer: Ein Hirsch Halb einer Misgebur 2 fl. 1 Stück
 0.05 fl. Ein Aenten und Vogel stück 3 fl. Auerhanen und Hasen Stück 3fl.
 Ein detto mit einem Geiger und verschiedenem Wasser Vögeln 2 fl. Ein de^{to}
 mit einem Tragen(event. Trapen) 2.30fl. Ein detto mit einem Nachthal 4fl.
 Ein Steinadler mit einem Harpfen 3 fl. Ein detto mit einem Pfaunem und
 einer enten 1.20fl. Ein^{ei} detto mit zwey Peruhuner 4 fl. Ein detto mit
 zwey weissen(!) Hasen 1.40fl. Ein mit einem braunem Hasen 0.30fl. Ein
 detto mit einem Nimersath und 2 Fason 3 fl. Ein Enten Stück 0.14 fl. Ein
 Stück mit einem Indian und Kopau 6 fl. Ein detto mit einem Taucher 0.18
 Ein detto mit einem Auerhann 1.19fl. Ein Geyer mit einem Hiendel 0.30^{fe}

Ein detto mit einem in Schnabel haltenden Storchen 0.20fl.

In GarderobZimmer: 1 Familie Portret, 1 Tril plane de Manage mit 5 Porcell. Stafnen 12fl.

In den Schlafzimmer der Frau Grafen 1 Crucifix Bild 0.50 fl 1.51fl.
1 Vergoldtes Kreuz mit Partikel 2 fl.

In kleinern Taffelzimmer 1 Familie Portre.

In Officier Speisszimmer : 5 Bilder a 5 Xr.

In Kamerdieners Zimmer : 13 Bilder mit Schwarzen und melirten Rahmen a 7 Xr 1.31fl.

In der Kanzlei 18 alte Bilder mit Rahmen a 7Xr 2.06fl.

Specification dessen in der Aloys Adolph Graf v. Auerspergintens Bibliothek zu Kreutz vorhandenen Büchern, welche nach dem Fach ihrer Abhandlung vorgefunden auch so gestalten beschrieben worden als:

St.43 Schönleben "Carnioliæ antiq et nova in Pergament in foel in Imp.
1 fl.

St.60 "Avel Ritter *Anna granator* ungarie in 4to lib 2^{dus}, 0.06fl

St.117 "topographia "Carniolie in 4to 0.51 fl. sega 6 2 števil.

"z seznam Špitaliča . "n den Vorzimmer des Taffelzimmers 6 Bilder 0.40

"m Taffelzimmer 2 grössere. 10 kleinere Bilder und 12 Tafferl, 0.40fl

In 2ten Stock ober der Tischlerey 12 kleinere Bilder 0.12fl. 2 Portraits

Stückel mit vermatelisiertem Raum 0.30 fl.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Komenda - And. Mejač, rokopis iz kriškega arhiva.

Zapuščina v Ljubljani In Grafenzimmer 4 Portraits Stück ohne Rahmen 8 fl. In gemalenen Zimmer. In Kammerdiener Zimmer 4 Landschaften und 1 FrauenBild 1.08 fl.

Župnišče Monštranca 81.5cm srebro črke

Noga razpotegnjen 4 list z manjšimi vmesnimi listi, okrašen je z baročno listno ornamentiko l.pol.18. stol, po 2 zelena, plava in rdeča kamna. Sprednje in zadnje polje in po enega keruba. Na stranskih šop cvetlic in vejic. Nad tem baročna pasna ornamentika s stilizirano školjko. Nodus v obliki vaze s tremi reliefnimi angeljčki, eden drži odprto knjigo, drugi tribulum, tretji kadilnico

Stele, XLIII, 15' - 19', 1926.

2 bronasta obročka, premer 4 cm, dva ušana 4.8cm x 3 cm, tipičen slovenski uhan, okrašeni emajlom, ki se je (bel) deloma ohranil. Najdeno pri poriranju nekdanjega prezbitarija za njim, toda na mestu sedanjega.

1 bronast križec 4.1cm dve prečni rami. Na zgornji v reliefu trižani. Konci so predrti v štirilistu, zgoraj luknjica za obesek. Spodnji trak predstavlja Golski.

Nagrobnik - poprej v Mostah v prezbitariju v telh pred glavnim oltarjem "goraj v krogu grb obdan od listaj. Na njem v desno se vspenjajoč grif. Na šlemu na vrhu do kolen Turek s turbanom. Od tem napis v lat. majuskuli.

Hi(e) ruhet Des edel? //

vnd Kunstr(eich) //

Herr Georg W(obi) //

ch maler----- //

in Gott----- //

Den Amen.

Stele, XLIII 1926, str. 32' - 33.

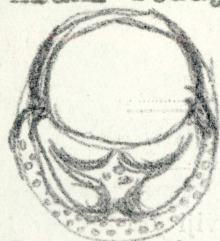
V zidu vinske kleti so vzdigni 4 kamni (pri Mejaču) iz nekdanje ladje v Mostah. Dva velika predstavljata sklepnike temena svoda, eden manjši reze je str. sklepnik, četrti kamen je konzola. Eden veliki sklepnik predstavlja v krogu do pasu Marijo, ki ji od glave pada na strani široko pokrivalo in ovija obenem dete, ki ji leži na levi roki. Skulptura primitivna, groba, brez natančnejših stilist. znakov. Trivkasti peščenec. Drugi veliki sklepnik, z začetki 6 reber, ki so v primeri z njegovo velikostjo slabotna, predstavlja brezbradega svetnika z nekevrste mitro na glavi, do pasu Bajje sv. Miklavž, tretji je manjši z začetki 3 reber in predstavlja precej primitivno rozeto. Konzola predstavlja glavo, vso ovito od pokrivala obraz primitivno, a nekoliko bolj izdelan kot ostali.

Tratic je iz kovine 44 x 68 cm. Predrto okrašeno. Razdeljeno v 15 pravokotnih polj po 3 v eni vrsti. Prva vrsta krogovičje iz vrtečih se Fischblasov. Druga 3 stilizirani dvoglavi orli, tretja ključavnica, monštranca malteški križ.

Četrta vrsta : trikrat krogovičje v podobi Fischblasa in pod ključavnico ročaj. Teta vrsta krogovičje v podobi gotskih oken. Poznogotsko.

Stele, XLIII, 1926, str. 32' - 34'.

Pripovedovanje Mejača: Ko so grunte kopali so našli emajlirane uhane, ki jih hrani sedaj A. Mejač v Komendi.

Več različnih svetinj itd.

Od ljudi dobil več rimskih novcev: Bronast. Avers: Nero CAESAR AVG(g)ERV(?)..... V ovalu, glava njegova.

Revers: (IA)NVM CIVSV(EPAC) PACE? Terra navique ORTA

V sredi triumfbogen. Doppeltor ob straneh S C.

Bronast. Avers: IMP CORDIANVS BIV ETLAV. V sredi portret. Čelo dobro ohranjen Revers: Victoria et(erna) L.N.

Postava Stadtbild Victoriae s perutmi v levi palmo, ob straneh S C.

Bron, avers: De civis AVGVSTVS. Glava v sredi. Revers:.....SAL.....Drugo nečitljivo. Victoria(?) v sredi.

Bron, avers: IMP? AVRELIANVS AVG. V sredi glava (do prs) s krono (strahlenkrone) Revers:....ORIENSAVG. Sehr razgibana mladeniška figura, spodaj dva psa(?) in en D.

V kaplaniji rimski kamen z delfinom Müllner popisla v Emoni.

Za graščinom v "tičnici" je tzv. Gradišče, polmesečna ograja se najde če se globoko orje, najde se stavbeni material štirioglate oblike. Pozna se, da je bil 4oglat zid, ki so ga ven izkopali.

V Potokih pod Šenturško goro je zaloško gradišče.

V Komenskem gozdu v klanški občini za ogrado. Blizu tam pri "ajdovi deklici" velik grič, mogoče grob.

V Žejah, "groblje", na grobljah (močvarjeve njive) se vedno najdejo kaki kosci opeke.

"Grobelnek" pod njivami na travniku, tam teče ob dežju studenec ven, kjer je

Valvasor z mahom poraščene ribe lovil-

Na Kaplji vasi (spodnja K.vas) oves bomo sejali "pr Mil". Ropret in Vodnik sta tam mejašila. Kopali polno sežganje prsti. Razbito leščerbo in polno ostankov marmorja, marmornate ploščice s pr. l dm. polno grobega kamenja (grobovi?) Mogoče je šla cesta tu. Stara cesta se tam od deželne ceste zarije in gre skozi gozdove na Kogljje. Staro cesto bi bilo treba preiskati.

V Lahovičah, njiva na "Kolovarji" (Kalvariji) Dobili so veliko piskorv in leščerb. Opisal v Sivoencu županik Belc (ca 20 let temu)

V Lahovičah rimska opekarna. Ena opeko hrani v Komendi Blaž Slanovec, po domače Mihal iz Lahovic je iz opal ob bregu za vrtom. Izgledalo je kakor peč zidana iz opeke (ilovica je tam) Kopal in to peč zadel iz razbil. Ža večv voz razbite opeke, ki jo je Mejač videl. Ena z napisom, ki jo ima Mejač z zavihanim robom kot za kak rov ali kaj podobnega. Debela ca 3 cm. Rob ca 5 cm. Na sredi globoka zareza za napis B.SEC - fina glina

Stele, CVII, 18.3.1913, str. 40 - 47.

KOMENDA - benefic. hiša, ~~kaplanija~~.

1.

Glej pod Komenda - Podlogar, kronika, str.3.

Stele, XXXVII, 18.11.1926, str.58 - 62

Glej pod Komenda - župnijski arhiv, str.14.

Stele, XL.17.11.1926, str.58' - 70'

Mejačev oče se je še spominjal lesenega hodnika pri kaplaniji.

Bavbara - "na Bavbar" Haupttor. Strelna lina od kaplanije naprej

Kjer je kapela nova drvarnica.

Stele, XL.1926.str.72.

Knjižnica P.P.Glavarja, arhiv. "elickviarij v obliki streš-ste skrinjice prevlečene z rdečim žametom in srebrnimi nitmi, našito ornamentiko, katere križišča sklepajo krogi. Na vrhu napis: Sacrae reliquiae. Na prednji strani imitacija kamnov. Na robovih pozlačeni oboji. Notri avtentike in relikvije.

"elickviarij posrebrna kovina. Nogi z baročno pasno ornamentiko, raztegnjeno v 4 pasove. "odu s v obliki hruške. "elickvij sv. pavla ap. Okrog pasna ornamentika, na vrhu križ, 4 ponav. kamni.1. pol.18.stol.

Stele, XLIII.1928, str.22' - 23.

Slike pl.o. 1.75 x 95 cm do pasu stoje pri pisalni mizi, na kateri je rokoko tintnik v desni drži gosje pero, v levi vezano knjigo z napisom: "itera "undatorionis beneficii curati Glavariani erecti in commendo S.

S. Petri MDCCL. "obra slika, glava preslikana. Na desni v ozadju knjižnica, na levi njegov grb, tudi ohranjen. "adaj zapisek o njem in podpis "est.1904 (L.Grilc) - novo platno.

2. ~~Festa~~ferrata, novo platno.

Pod streho dva lesena kipa, sv. "anez "ep. in sv. "ranč. "sav., ki sta stala v vdolbini v cerkvi, nad stran. vrati. Iz l. pol. 18. stol.

Srednje značilno delo. ^{sesta ura, ki} izgleda pendant k Glavarju Obrnjen v svojo levo Stoji, roko(desno) opira na knjigo, ki jo drži na mizi. "lava in roke preslikana. "a desni zgoraj novon slikan grb. "adaj napis o njem in podpis "est.1904 L.G.

3. "ovo platno, ista velikost "est.1904 L.G. Jož. "eter Tomelli, Glavarjev jev beneficiat. Do pasu, roke zložene pred pasom, v desni knjiga iz katere gleda listek. Ae(tatis) S.38. X1746

1784.

Glava nova.

4. 50 x 64 cm. "ovo platno. Do pasu, obrnjen v svojo desno. "oko opira na knjigo, ob njme mitra. Glava, roke in ozadje preslikano. "apis na desni zgoraj (nov!) Martinus Josephus Jabacint "raepositus Rudolphus werthensis benefactor huius bibliothecae Glavarianae.

~~Kamnitex~~ portala benefic. hiše je iz temno sivega kamna, nad njim baročno uokvirejna napisna tabla in glavarjev grb. Napis se glasi: v lt. majuskuli: "esidentior beneficalis erecta a Fundatore Adms Rdo D.D.

Magistro Petro Paulo Glavar Protonotario Apost: ^{ca} com^{dae} S. Petri Sac^{ae}
Relig^{is} Hierosol^{ae} Parocho Anno Salutis MDCCCLII

V sredi zgornjega nadstr. b profil okviru jelovškova freska Jezus iz roča ključa sv. Petru. Na vrhu sv. Duh z dvema angelj. glavicama. Na le-
trom drevo. Slika dobro ohranjena.

Na juž. strani v slikanem baročnem okviru sončna ura s pokrajino
spodaj. Zgoraj na oblakih Marija s spečim detetom v naročju. Marija dr-
ži za kazala. Obleka močno razgubana. Levi del pokvarjen. Dete drži oblo
v naročju in spi.

Na sev. steni v štukiranem okviru sv. Urban, klečeč na oblakih v vo-
jaški obleki, klečeč pod Bogom očetom. Na levi pogled na komensko cerkev
ravno cerkev precej poškodovana, glavne poteze jasne. Stolp ima za eno
čebuljo višjo obliko kot sedanji (med zvoncem in linami) Obzidje je niz-
ko. -izene krase stene, v zgornji vrsti so štirioglasta okna v prezbit.
eno polkrožno. Ob strani so nižje pultne strehe kakor sedaj, kar dokazuje
da so te rudimentarne str. ladje iz časa postanka sedanje cerkve, ni pa
izključena možnost, da so stene prvotne cerkve ohranjene v notranjih zi-
dovih. Spodnji del, ki je bolj iz postavljen deževju, je precej slabše
ohranjen, površina v manjših delih odpadla, sicer pa splošen vtis prav
povoljen.

Zvoncem župnijskega vrta kvadratičen zidan prostor, na njem stavba

z osmerokotno bazo, ki pristrešno prehaja v ožji osmerokotni iz več delov sestavljeni steber, ki se zgoraj razširi v odprt tabernakelj z osmerokotnim stebrom v sredi.

Trikratni zunanji nosilci so okrašeni s ščitki, na enem je enakokrak križ, na drugem reliefen horizontalen pas, na tretjem malteški križ, na četrtem monogram IHS z dvojnimi križem, pod tem ščitkom pa letnica 1510.

Piramidno kamenito streho završuje malteški križ.

4 enaki relikviariji na oltarju, 2 imata testaferrov, 2 glavarjev grb, okras getrieben baročna ornamentika in po dve angeljski glavici nad odprtino. l pol.18. stol.

tele, XLIII, 1926, str.27 - 31.

V Glavarjevih pismih se imenuje neki Prešern.

Pisma Karola Mihaela, nadškofa goriškega. in njegovega genral. vikarja Glavarja.

Glavarjeve slovenske pridige.

Cabreum Comendae Sancti petri in Carniolia anno 1709.

Slika 25.5 x 43, steklo, sv. Jožef z Jezuškom na mizi sedečim na blazini. Spodaj v roko okviru napis S. Joseph 2. pol. 18. stol.

2. 155 x 22.5, pl.o., sv. Katarina Sienska kleči v nunski obleki, prikazuje se ji sv. Jožef z Marijo in Jezuškom z lilijo in ji natika prstan, ital. delo. 18. stol. Pendant : Nuna sv. Elizabeta stoječa pred klečalnikom, drži v rokah trnjev krono s križa nad klečalnikom se sklanja k njej Jezus. Za njo na oblakih angelj s odprtim pismom. Na levi spodaj kleči in moli nuna, pred njo mučilno orodje. 4. sta roka.

Slika s podpisom : Isā Xtop Winkler se. Wien.

Carolus Michael dei et Apostolica sedis Gratia primus Archiepiscopus Goritienis vaeri Romani Imperij Princeps e Comitibus ab Athens.

28.5 x 17 papir, skica krsta sv. Urbana, tuševa skica, ornamenti z rjavim povdarjeni, flott skica. Spodaj podpis Scale di Palmi Dieci Romani.

Grb, papir akvarel, grb Fürstenfeld. Zadaaj zapisek Insigne familiae de Fürstenfeld aus den Wappenbuch 4 Theil fol 62. De Commendature hoc exstat Inscriptio

supra argenteam S. Petri ap. ~~statuam ab eodem~~ ^{ch} Parochiali Ecclesiae dono datam
sequentibus ~~terminis~~. Ich bruder Jacob "einhardt von Fürstenveldt 1506 Ex stat
et alia Inscriptio de eodem Commendatio in pavimento angulari Commendae S.P.
Cubilis quam demolit veteri ligneo aetate exaeso in novum per me Glavar erect
tum inseri curaveram Anno 1754 sequentis tenoris:----

Papir, akvarel, grb "attenbachov, "appenbuch 5 Theil, fol.10.

Papir 12.5. x 23 cm, tuš, skica in tloris okrogle peči s kupolo, okrašene z
rokoko ornamentiko z volutami pilastri in vazo na vrhu.

Duplikat pri "ejaču. Cabreum sestavil 1709 P.J. Testaferrata. "pis poslopij
str.3 sl. "rioglat tloris aedificum parumper humile more antiquo constructum.
Zelo je komendator žaloval, da so se izgubili originali ~~villae~~ et autentica ⁱⁿ
vere Instrumenta magis ponderis quae in visitatione facta 1609 reperta fuerant.
1678 vizitacija jih že beleži kot zgubljene. V arhivu je našel urbarij iz l.
1585, 1662 in druge, Cabreja ni bilo.

S tele, LXXII, 23.10.1927, str.4-7.

KOMENDA - znamenje.

Znamenje stoji ob koncu župnijskega vrta nasproti beneficijatne hiše. Je iz peščenca. Na kvadratičnem podzidku stoji osmerokoten podstavek, ki preide v prav tako osmerokoten steber. Tudi ta steber se na vrhu razširi v podstavek za okroglast tabernakelj, ki ima na petih mestih nosilce za osmerostrano piramidasto kamenito streho. Na noslekih so okrašeni ščitki, spodaj pa je letnica 1510. Spomenik je okrašen tudi z značilnim malteškim križem. Kaj je dalo povod za to znamenje ni mogoče dognati.

J. Veider, Pod Grintavci, I., št. 12., 30.5.1940.

"Naša stara znamenja". str.2.

Kapela sv. Petra

Križno znamenje - ob okrajni cesti

- glej pod Komenda - Podlogar,

Kužno znamenje - ob cesti proti Mengšu

kronika, str.2.

Stele, XXXVII, 18.11.1926, str.58 - 62.

Steber - znamenje z letnico 1510 (Komenda - župnijski arhiv)

Stele, XL.17.11.1926, str.58' - 70'.

Steber - znamenje iz l. 1510, fot.

Il.S ov.1929, I.V, št.27, str.213.

znamenje - glej tudi: KOMENDA, beneficijatna hiša

Glej pod Komenda - župnijski arhiv, str.13.14.

Stele.XL.17.11.1926, str.58'-70'.

"evi ogel prednjega trakta: v sobi lesen raven strop 13 tramov z vmesnimi predkritji. trami na robu profilirani

Na oglih trikoten prevod k premokotnemu prevezu. "rednji tram ina vdelano posebno desnko, ki so jo odkrili, ko so odstranili belež. Napis v gotski minuskuli se galsi: hoc.opus.fieri.fecit.frater."acobus.

Reynhr de Fursstnfeld hunc.tpis .preceptor.domus.dini."etri.et heylln // stea.Anno dñi .18.9.9. Sabb(a)to.post.festū.scti."eory."rate.deū.pro.eo
M.Bla s.czimerman.von."tein.

Spredaj sta bila poprej dva stolpa, katerih zgornje nadstropje sta bili nad višino sedanjih sten lesena, pokrita z nizkimi šindel piramidami. Znak na sedanjem stolpu je z nekega *topla* na studenem pri železnikih, Sedanjo obliko fasade je dal Luka Šmid okr.1902-. "oslopje je 4kotno Južni trakt ima v pritličju in nadstr. še ohranjene stare zidove z okni in vrati. V jugozap. oglu eno okno na dvorišče, 4oglato s posnetim robom in žleb na zidovo vrno.

Nad vrati v juž. ~~xxxx~~ traveji, 1 nadstr. je visela lesena tabla z vrezanim napisom: Illmo et revmo dno dno Rr."etro Jacobo Bar. de.testafe-rrata consendator et Romae praelato parochiani (uničeno) ob memoriam

ob memoriam beneficiorum posnere

Anno (uničeno)

Iz prostora, kamor vodijo ta vrata gre v sobo, ki ima omenjeno gotsko okno, pravokotna vrata s posnetim robom na ajdovo zrno (kaen).

Od omenjenim delom vodi z dvorišča kamenit portal v kleti. Pravokoten, nizek podstavek, vrh polkrožen, obstoja, obstoja iz dveh 3/4 palic in

3 žlebov, na vrhu štirioglat sklepnik

V kleti leseni stropi, stare zidovje

in troje gotskih vrat. Ena po krožna s posnetim robom na ajdovo zrno

so na desni strani uničena. Druga bolj ohranjena, tretja tudi posnet rd in ajdovo zrno, imajo

tole obliko

Edvomno je ta del stari glavni del stavbe, zato najbolj soliden.

Stele, XLIII, 1926, str. 24 - 26.

Na hlevu je napis(prej je bil na starem hlevu) : OpIbVs CoMenDaIoIs

Ioannis Baptistae EX LiberIs BaronIbVs ab HaVgV^{manjka} (W)ltz ereCta sVnt.

Na kamenitem obodu vodnjaka pred graščino je žal na desni odbit napis v lat. majuskuli: PETrus Jacobus Testaferrata-----//

iten eiusque sac.ord.co //

doctor praelatus & signatu//

atus Ravennatensis et Turris in Umbria nec no(n) //

(c) vitatis Asculi in Picoeno et

Sledi graviran leteč angelček, ki je brčkone držal grb tako, da je pri-
bližno polovica uniečna. SaCerDos IVbILab

posVit proprii et//

Stele, XLIII, 1926, str.31'-32.